

Position paper provincie Zuid-Holland t.b.v. het rondetafelgesprek (RTG) over de invulling van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) door provincies op 14 december 2022

Hoe verloopt het proces bij Zuid-Holland tot nu toe?

Transitieopgaven hebben grote ruimtelijke gevolgen. Het is niet eenvoudig om al die opgaven ruimtelijk te laten passen in onze drukbezette provincie. We moeten creatief met onze ruimte omgaan en keuzes maken zodat onze leefomgeving toekomstbestendig wordt ingericht. De praktijk is weerbarstig. Transitie opgaven in het landelijk gebied, het havenindustriële complex en de verstedelijkingsopgave vragen allen om ontwikkelruimte. Niet alleen de fysieke ruimte is schaars, maar ook de stikstofruimte om nu en morgen aan de slag te gaan.

In goede samenwerking met gemeenten en waterschappen zet de provincie zich in om invulling te geven aan de opgaven. We willen als provincie, samen met onze gebiedspartners, stappen zetten, maar dan is het noodzakelijk dat cijfers op orde zijn, we stoppen met het verder stapelen van opgaven en dat er helderheid komt ten aanzien van de financiële ruimte.

Oppervlakte: 3400 km ²
Aantal inwoners: 3,7 mln
Aantal Waterschappen: 5
Aantal Gemeenten: 52
Aantal stikstofgevoelige N-2000 gebieden: 12 (totaal 21 N-2000 gebieden in Zuid-Holland)

Algemene knelpunten:

- Ontbreken heldere doelen:** het door de rijksoverheid druppelsgewijs formuleren van doelen met veel ruimtelijke impact, is problematisch bij de uitvoering van een gebiedsproces. Dit maakt het bijvoorbeeld moeilijk om met één sector al afspraken te maken als nog niet duidelijk is wat andere sectoren ook gaan bijdragen.
- Ontbreken beschikbare middelen en regelingen:** met het transitiefonds zijn door het Rijk financiën gereserveerd. Deze zijn nog niet beschikbaar, waardoor we kansen mislopen. Voldoende en tijdige beschikbaarheid van middelen is noodzakelijk, het zelfde geldt voor helderheid over en inzet van het Rijk over kaders staatssteun. Budgetten voor provincies zo min mogelijk regels aan koppelen (buiten de landelijke regelingen) zodat er optimale vrijheid is om geld te besteden ten behoeve van doelen. Vertrouwen in verantwoording is nodig.
- Ontbreken betrouwbaar systeem:** het systeem van toestemmingsverlening hebben we steeds complexer gemaakt. Wanneer we snel fors stikstof reduceren kunnen we toe naar een systeem van toestemmingsverlening dat zich focust op de hoofdlijnen met ruimte om dit op regionaal niveau verder in te vullen. Daar hoort ook een goed werkend systeem van data, monitoring en berekeningen bij. Een actueel en betrouwbaar AERIUS is daarvoor randvoorwaardelijk.

Zuid-Holland: grote opgaven, maar beperkte knoppen om aan te draaien

Nationale aandacht richt zich vooral op het verminderen van ammoniakuitstoot door landbouwbedrijven. Echter, ook al wordt daarvoor een oplossing gevonden dan is dat effect in Zuid-Holland beperkt. Het is noodzakelijk om de stikstofdepositie fors te reduceren t.b.v. natuurverbetering en om belangrijke nationale opgaven mogelijk te maken. Denk aan transitieopgaven, legalisatie van de 180 PAS-melders, de ruim 200.000 woningen die we tot 2030 moeten bouwen in Zuid-Holland, de veiligheidsprojecten voor dijkversterkingen, de energietransitie en de ontwikkeling en verduurzaming van het Haven Industrieel Complex (HIC).

Hoge stikstofdepositie van bronnen die door de kustprovincies zelf **niet** te beïnvloeden zijn:

- zeescheepvaart,
- het buitenland

Aanvullende onzekerheid:

- meetcorrectie (verschil tussen model en daadwerkelijke metingen aan de kust dat oploopt tot 30%).

Wat is er nodig om knelpunten op te lossen?

- a. Heldere doelen en voorkom stapeling
Geef heldere, kenbare doelen en voorkom stapeling van steeds aanvullende opgaven.
- b. Wet- en regelgeving en Rijksinzet op bronmaatregelen
Generiek beleid voor verschoning en verduurzaming, voor alle sectoren, helpt de gebiedsprocessen binnen de provincie om te komen tot stikstofreductie. Bronmaatregelen van het Rijk zijn noodzakelijk.
- c. Middelen, goede regelingen en maatwerk
Er zijn diverse regelingen voor aankoop, deze zijn echter niet altijd toepasbaar. Zo waren vanuit de eerste opkoopregeling maar 9 agrarische bedrijven in Zuid-Holland die voldeden aan de criteria. Ruime criteria en vertrouwen in provincies voor doelmatige uitgifte zijn noodzakelijk om stappen te kunnen zetten. Snel gezamenlijk als provincies en Rijk resultaten behalen voor wat betreft piekbelasters is essentieel, en dat moeten we ook echt samen doen. Er moet ruimte zijn voor een maatwerk aanpak waarbij er integraal naar uitdagingen in gebieden wordt gekeken waarbij kwaliteit voorop staat. Middelen moeten voor gebiedsprocessen in het hele land beschikbaar zijn.

Hoe kunnen we als verschillende lagen van de overheid het proces stroomlijnen om het zo goed mogelijk te laten verlopen?

Integraal proces VS urgent en noodzakelijk

Zuid-Holland is in drie kerngebieden (Kust, Delta, Veenweiden) gestart met een integraal gebiedsproces. Daarbij betrekken we gemeenten, waterschappen en maatschappelijke partners. Wij zien spanning in het proces ontstaan. Er worden complexe analyses gevraagd van natuur, water- en bodemsystemen en sociaal-economische structuur. Uit deze analyses moeten we maatregelen selecteren en strategisch richting kiezen met doorwerking tot 2050. Deze keuzes moeten toekomstbestendig zijn, omdat wij aanlopen tegen de grenzen van het systeem. Dit kunnen wij niet langer voor ons uitschuiven en dus moeten wij nu doorpakken. We willen tegelijkertijd deze strategische keuzes niet overhaast maken. Daar is aandacht voor het creëren van draagvlak nodig. Het landbouwakkoord is een belangrijke bouwsteen daarvoor.

We vragen aan de kamer aandacht voor het proces. Er moet ook na 1 juli 2023 ruimte zijn en blijven voor het maken van, of bijstellen van, deze strategische keuzes.

Acteren als één overheid

Wij roepen het Rijk op om samen met ons het proces in te richten als partners in het veld. Ons gebiedsplan moet ook die van het Rijk zijn. We worden nu te veel verrast door “alleen gang” van rijksdiensten (voorbeeld Rijkswaterstaat). Burgers hebben behoefte aan duidelijkheid wie waar op aan te spreken is.

We vragen de kamer duidelijk te maken dat de provincie in de gebieden in de lead is. Rijk volgt na maken van afspraken met provincies. Te beginnen bij samenwerking tussen nationale- en provinciale grond- en stikstofbanken.

Bijlage: ingezoomd op uitdagingen voor natuur, landbouw en water

Natuur

Voor het halen van de natuurdoelen is er een grote opgave om de ecologische systemen te herstellen en robuust te maken. Duidelijkheid over deze doelen is hard nodig. De aanscherpingen van de belangrijkste doelen, de vogel- en habitatrictlijn (VHR) doelen, zullen pas het komend halfjaar via een iteratief proces regionaal verdeeld worden. Een soortgelijke actie zit voor soorten van de bijlage IV van de habitatrictlijn echter nog niet in de pijplijn. Ook komt er nog een actualisatie van de Vogelrichtlijn aan, met potentieel grote gevolgen, zoals extra N2000 gebieden. Oproep aan de kamer is om aan te blijven dringen op tijdige en heldere natuurdoelen. En helderheid over de juridische status van Natura 2000 waarden buiten Natura 2000 gebieden.

- Zorg tijdig (januari 2023) voor smart natuurdoelen op provincie niveau. Dat is nodig voor het voeren van een goed gebiedsproces.
- Anticipeer daarbij op de actualisatie van de Vogelrichtlijn en komende EU-regelgeving, zodat voorkomen wordt dat er de komende jaren in de gebiedsprocessen steeds opnieuw aanvullende doelen worden toegevoegd.
- Verschaf helderheid over de juridische status van Natura 2000 waarden buiten Natura 2000 gebieden.

Landbouw

Het is onmogelijk om de benodigde stikstof- en CO₂-reductie volledig via de gebiedsgerichte aanpak te realiseren. De stikstofreductie doelstelling, die nodig is om de overbelasting op de natuur te verlagen, is al een enorme opgave voor het gebied. Het Rijk is aan zet voor een oplossing voor de PAS-melders.

- Bij de eerstvolgende verzameling van GIAB data (geografisch informatiesysteem agrarische bedrijven) dient er bij gevraagd te worden of de agrariër toestemming verleent om de gegevens ook met provincies te delen. Zonder directe toegang tot deze gegevens is het erg ingewikkeld om een individuele agrariër te ondersteunen.
- Per bedrijf kijken naar wat er nodig is om minder vervuילend te zijn voor de omgeving is enorm arbeidsintensief. Het vraagt veel capaciteit en kennis. Financiën hiervoor moeten voldoende uit het transitiefonds beschikbaar zijn.
- Oproep vanwege knelpunten PAS melders: Voor ondernemers is het erg onzeker als zij in een illegale situatie zitten. Voor de 180 PAS-melders in Zuid-Holland is dat nu het geval. Zij hebben te goeder trouw een melding gemaakt van een verandering van hun bedrijfsvoering. Nu blijkt dat zij toch vergunningplichtig waren, en dat brengt veel onzekerheid. Wanneer er geen oplossing komt voor de PAS melders, wordt het in de gebiedsprocessen erg moeilijk om draagvlak te krijgen voor stikstofreducerende maatregelen.
- Uitvoeringscapaciteit: alleen al bij de afhandeling van de PAS-melders is onvoldoende capaciteit.

Water

De watercondities (kwantiteit en kwaliteit) staan onder druk. Zuid-Holland wordt gekenmerkt door een diverse water en bodem systeem. Als kustprovincie hebben we te maken met lage veengebieden, vruchtbare kleigronden op de eilanden op het grensvlak van zoet/zout en duingebieden die belangrijk zijn voor de drinkwaterwinning.

- Verzoek aan Rijk om voldoende (en tijdig) met middelen te komen – al dan niet als onderdeel van het landbouwakkoord - voor het mogelijk maken van transitie naar grondgebruik dat past bij 40 tot 20 cm grondwaterstand. En datzelfde geldt ook voor waterbergingsgebied in 5-10% van de diepe polders.
- Verzoek aan Rijk om aan te geven hoe ze sturing naar grondwaterstand van 40 tot cm onder maaiveld voor zich ziet en hoe ze dat wil controleren? Sturing waterpeil gebeurt nu via het slootwaterpeil (peilbesluit waterschappen ziet op oppervlaktewaterpeil, niet op grondwaterpeil).
- Duidelijke route hoe in het Activiteitenbesluit Milieubeheer/Besluit Activiteiten Leefomgeving de doelstelling van het Platform Duurzame Glastuinbouw voor nagenoeg nulemissie nutriënten in 2027 wordt ingevuld (wetgevingstraject, maar ook facilitering uitvoering en benodigde innovatie).
- Duidelijke route hoe het Rijk invulling geeft aan de richtlijn duurzaam gebruik gewasbeschermingsmiddelen/het lopende herzieningsvoorstel Europese Commissie verordening duurzaam gebruik gewasbeschermingsmiddelen (50% reductiedoelstelling op Unieniveau voor gebruik en risico) (benodigde innovatie en facilitering uitvoering).